

Krijesničar Trnski

UDK: 371.3

Stručni članak

Primljeno: 21.6.2010.

Mr.sc. Zorka Renić¹

Medicinska škola Bjelovar
zorkarenic@gmail.com

Alica Bačeković Pavelić²

Ekonomska i birotehnička škola Bjelovar
a.bacekovic@gmail.com

Sažetak

U radu je prikazano istraživanje koje je provedeno u Medicinskoj školi te Ekonomskoj i birotehničkoj školi u Bjelovaru. Cilj istraživanja bio je upoznati učenike sa životom, radom i djelovanjem Ivana Trnskog. Povod su bile obljetnice rođenja i smrti ove svestrane osobe. U radu su prikazana područja djelovanja koja su istražili učenici i zaključci do kojih su došli. Učenici su koristili fondove školskih i gradskih knjižnica pri čemu su detaljnije upoznali pojam zavičajne zbirke.

Ključne riječi: Ivan Trnski, zavičajnost, istraživanje učenika

¹ Zorka Renić je magistrica informacijskih znanosti, knjižničarka, voditeljica Županijskog stručnog vijeća knjižničara srednjih škola Bjelovarsko-bilogorske županije. Piše uglavnom stručne članke iz područja knjižničarstva i kulturne povijesti Bjelovara.

² Alica Bačeković Pavelić je profesorica hrvatske kulture i sociologije te diplomirana knjižničarka. Voditeljica je Županijskog stručnog vijeća za izvannastavne aktivnosti Bjelovarsko-bilogorske županije.

Uvodne napomene

Poznati pjesnik, pripovjedač i prevoditelj Ivan Trnski (Nova Rača, 1. svibnja 1819. – Zagreb, 30. lipnja 1910.) pripada krugu zavičajnih pisaca bjelovarskog kraja o kojemu je premalo objavljenih podataka i istraživanja. Njegovo književno, kulturno i političko djelovanje nedovoljno je zastupljeno u školskim programima. U povodu obljetnice pjesnikova rođenja i smrti odlučili smo učenicima približiti stvaralaštvo i život pjesnika. Projekt „Krijesničar Trnski“ okupio je učenike Medicinske škole Bjelovar i Ekonomske i birotehničke škole Bjelovar. Ciljevi projekta su poticati istraživanja jezične, kulturne i književne zavičajne baštine ili opsežnije rečeno „poticati interes učenika za zavičajnu povijest, domoljublje, sku-

pni rad i suradnički odnos u istraživačkoj nastavi, toleranciju, sagledati zbivanja sa stanovišta vremena u kojem su se dogodili, razvijati kreativnost, samopouzdanje, intelektualnu radoznalost te želju za učenjem i samostalnim stjecanjem znanja u smislu cjeloživotnog obrazovanja“ (Jež, 2006., 181).

Dugoročni cilj projekta odnosi se na podizanje nivoa znanja te osviještenosti učenika o važnosti očuvanja kulturne baštine i kulturnog identiteta. Zavičaj u didaktičkom i metodičkom ali i knjižničarskom poimanju iznimno je značajan pojam. Zavičajni princip, poznat još od Rousseauova vremena, podrazumijeva upoznavanje učenika s vanjskim svijetom tako da se počne od upoznavanja njegove najbliže okoline.

Značajan cilj projekta „Krijesničar Trnski“ je i upućivanje učenika u znanstveno istraživački rad, motiviranje učenika za učenje te poticanje na stjecanje znanja iz različitih izvora. Poznata knjižničarka Ruža Jozić (2005.) u tekstu *Samostalni istraživački rad učenika u školskoj knjižnici : nastava u partnerstvu s knjižnicom* ističe: „Uloga nastavnika u tom radu se mijenja, on postaje partner i suradnik učeniku, on ga potiče na istraživanje i usmjerava do kraja njegova rada, te adekvatno vrednuje rad učenika, kao poticaj daljnjem samostalnom radu i istraživanju učenika.“

Svako istraživanje zahtijeva suradnju te su u projekt, osim školskih knjižnica spomenutih škola, bile uključene i kulturne i javne institucije Bjelovara i Nove Rače.

Iako vremenski predviđen samo za školsku godinu 2008./2009., projekt se proširio i na 2009./2010. kada je obilježena obljetnica smrti pjesnika.

Tijek projekta

Učenici Medicinske škole Bjelovar i Ekonomske i birotehničke škole, knjižničari i nastavnici u sklopu dodatne nastave povijesti, hrvatskog jezika i književnosti te knjižničnog odgoja i obrazovanja proveli su projekt „Krijesničar Trnski“. Ključnu ulogu u projektu imala je školska knjižnica i knjižničari a svi učenici koji su sudjelovali upoznati su s temeljnim pojmovima – ponajviše sa značenjem pojma zavičajna zbirka. Također im se nastojalo popularizirati pojmove: znanstvena spoznaja, istraživanje, pretraživanje stručne literature i baze podataka te tako oblikovati da budu zanimljivi i razumljivi. Glavnina projekta realizirana je kroz grupni rad. Za ovakav oblik smo se odlučili jer „članovi grupe jedan drugoga potiču na suradnju. Iskustvo nam pokazuje da je takva motivacija puno snažnija nego ona koja dolazi zbog pritiska nastavnika“ (Klippert, 2001., 96).

Podjela u grupe i organizacija rada

Učenici su podijeljeni u četiri grupe po područjima djelovanja Ivana Trnskog (životopis, književni rad, kulturno i političko značenje te ostale djelatnosti poput enigmatskog rada, uglazbljenih stihova...), a zadatke su birali sami. Grupe su oblikovane i po području interesa učenika (dodatna nastava hrvatskog jezika, grupa povjesničara...). Odgovor na veći dio zadataka mogao se pronaći u fondovima knjižnica, a ponajviše u bjelovarskoj Narodnoj knjižnici „Petar Preradović“. Poseban zadatak dobile su učenice koje žive u Novoj Rači. Zaključke i poster oblikovali smo zajednički (knjižničari, nastavnici i učenici). U cijelom projektu sudjelovali su i učenici bjelovarske gimnazije koji su pomogli u oblikovanju straničnika i postera te knjižničari Narodne knjižnice „Petar Preradović“.

Okosnica projekta bila je proučavanje modelom istraživanja. „Neki drže da je najbolji način za stjecanje povijesnog znanja proučavati povijest kao rezultat istraživanja“ (Desforges, ur., 2001., 44). Učenike se upućivalo da sami istražuju, otkrivaju i tako, uz kvalitetna i trajna znanja, usvajaju tehnike i znanstvene metode rada: opažanje, istraživanje, kritičko vrednovanje (pretpostavka) i provjera (Koren, 2007.).

Rad u grupama

Životopis

Prva grupa učenika imala je zadatak proučiti životopis Ivana Trnskog pri čemu su koristili dostupne leksikone, enciklopedije, bibliografije, *Album zaslužnih Hrvata*, napise u časopisima iz vremena u kojem je djelovao pisac (prije svega „Vijencu“) i internet.

Poseban zadatak dobili su učenici iz njegova rodnog mjesta – Nove Rače, koji su fotografirali mjesta vezana uz životopis pjesnika.

Zaključak ove grupe bio je da se o Ivanu Trnskom tijekom vremena različito pisalo i različito vrednovalo, od uzdizanja na pijedestal do kritiziranja i potpunog negiranja. Uočili su i razlike između internetskih i tiskanih izvora te zaključili da je najpotpuniji i najobjektivniji životopis objavljen u Hrvatskom leksikonu pisaca. Tijekom rada ove grupe zamijećen je visok stupanj aktivnosti učenika. „Učenje kroz istraživanje jest način učenja koji u najvećoj mogućoj mjeri uključuje načelo aktivnosti. Njime se učenicima istovremeno omogućava učenje sadržaja i procesa: učenici stječu, šire i produbljuju znanja te razvijaju različite opće i predmetne vještine i sposobnosti“ (Koren, 2007,187).

Kulturno i političko značenje

Grupa povjesničara proučila je značenje političkog i kulturnog djelovanja Ivana Trnskog. Posebno su istaknuli njegovo značenje kao prvog župana Bjelovarske županije i njegovu borbu za uvođenje hrvatskog jezika u Vojnu krajinu te suradnju s hrvatskim banom Josipom Jelačićem.

U Narodnoj knjižnici „Petar Preradović“ pronašli su njegov prvi govor kao župana koji do sada nije objavljen niti u jednoj publikaciji koja govori o razvoju županije. Političko, ali, prije svega, kulturno značenje vidljivo je i iz činjenice da je bio glavni utemeljitelj (1901.) i predsjednik Društva hrvatskih književnika, a iste godine je izabran i za predsjednika Matice hrvatske. Djelovanjem u ovim institucijama Trnski je izrazio svoj nacionalni i prosvjetiteljski angažman.

Književni rad

Proučivši dostupnu građu Narodne knjižnice „Petar Preradović“, bjelovarske gimnazije te nakon pretraživanja kataloga, uključivši i katalog NSK, učenici su napravili popis djela (bibliografiju) Ivana Trnskoga. Skenirali su naslovnice najstarijih dostupnih publikacija te naslovnice prijevoda koje su pronašli u Zavičajnoj zbirci Narodne knjižnice „Petar Preradović“.

Njihov zaključak bio je sljedeći:

- Ivan Trnski pisao je pjesme (davorije, prigodnice i popularne napjeve), epove s povijesnim motivima te pripovijesti od kojih je najpoznatija „Učitelj Dobrašin“ u koju je umetnuo i veliki broj narodnih poslovice.
- Malo je poznato da novija književna kritika traži novo vrednovanje njegovih putopisnih djela: „Plitvička jezera“, „Putne uspomene“...
- Najviše podataka učenici su pronašli o najpoznatijim pjesničkim zbirkama „Kriesnice“ i „Popievke i milostnice mu mladjenke“.

GOVOR,

kojim je privr. veliki župan g. Trnski otvorio 1. skupštinu belovarske županije dne 28. prosinca 1871.

Velemožna, poglavita, velečastna, ugledna i povjerenjem naroda odlikovana gospodo!

Dičim se i ponosim, što mi je kao sinu ove naše postojbine sudjeno, pozdravit vas kao prve skupštinare.

Ždravimi čestiti bili na ovom, na ustavnom borištu!

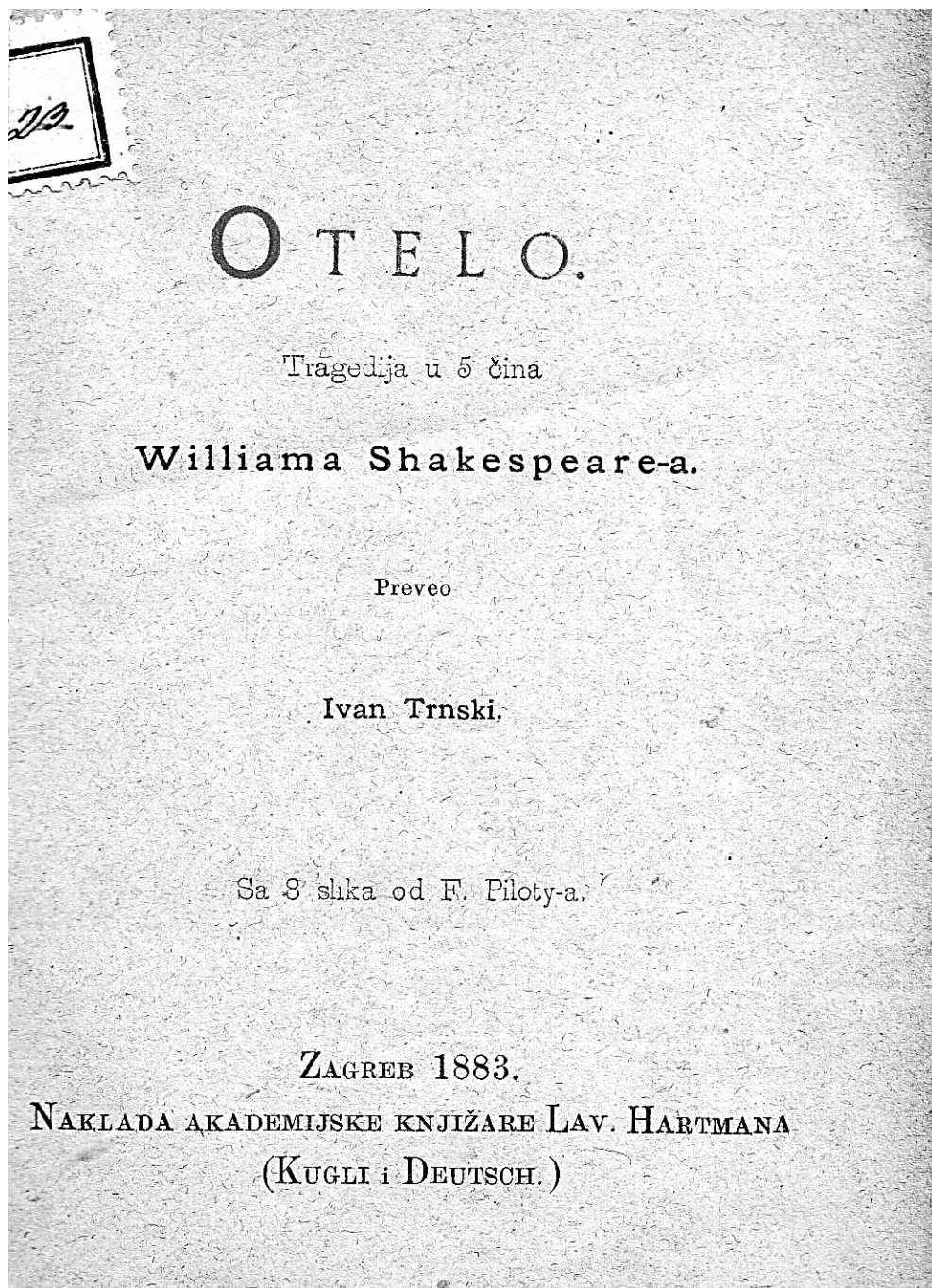
Dočim se ponosim, što sam vlastan otvoriti prvu glavnu skupštinu novo uskrsnule županije belovarske, mlade sestrice u kolu pregalica ustavne naše domovine trojedne kraljevine! Živila, napredovala i cvatom cvala mlada sestrice, njegovana našim milovanjem i gojem, pomagana našim muževnim neumornim, postojanim narodom!

Već od davnih dana, od vremena Leopolda I. nastojalo se i radilo se, da se razcepkana uda matere nam zemlje povrate pod dičnu banovu vlast, dičnu mnogin premućtvom, dičnu ustavnom dikom stečenih pravica.

Što su naši sabori od onda jedan za drugim uzamance, i neutrudice zahtievali i molili, što su blaže uspomene Leopolda I. i svi iza njega slavni vladari naročito glede ove naše postojbine obećavali, to se je evo po milosti Njegova Veličanstva našega ustavnoga kralja Franje Josipa I. narodu po volji učinilo.

Slika 1. Govor Ivana Trnskog na prvoj skupštini bjelovarske županije. Ovaj govor objavljen je u knjizi V. Klemena „Prigodni govori“ koja je tiskana u znamenitoj bjelovarskoj tiskari V. Fleischmanna 1888. godine. Knjiga je digitalizirana i dostupna na stranicama zavičajne zbirke Narodne knjižnice Petar Preradović – „Bjelovariana“.

Zbirka ljubavne lirike „Krijesnice“ nastala je u vrijeme kada se nastojalo jednostavnim i privlačnim stihovima pridobiti mladi ženski naraštaj za hrvatsku knjigu i u njemu razbuditi rodoljublje. Ove se težnje nastavljaju na Šenoinu intenciju književnog stvaralaštva koje je u znatnoj mjeri nastojalo promicati čitanje. Učenici su pronašli digitalnu verziju zbirke „Krijesnice“ te brojne napise o njoj objavljene u „Vijencu“. „A gotovo ćutim, da mi se srce zalieva onim istim toplim valom plemenitih i rodoljubnih osjećaja kao onda, kad sam prviput slušao čitati iz ove knjižice“ (Gjalski, 1899., 283).

Slika 2. Naslovna stranica Shakespeareova Otela iz godine 1883. u prijevodu I. Trnskog. Zavičajna zbirka Narodne knjižnice „Petar Preradović“, Bjelovar

Izrazito značajan dio stvaralaštva Ivana Trnskog je prevodilački rad o kojem su učenici saznali istražujući Zavičajnu zbirku gradske knjižnice. Trnski je prevodio s engleskog, njemačkog, ruskog i češkog jezika (Shakespeare, Byrona, Schillera, Puškina...). Zašto je Trnski tako puno prevodio, kako to da je poznavao tako puno svjetskih jezika? Brojna pitanja nametala su se sama po sebi te otkrivala težnju tadašnjih hrvatskih intelektualaca da što više svjetskih djela prevedu na narodni jezik i učine ih dostupnima širem krugu čitatelja.

Vrijeme u kojem je Trnski živio jest i vrijeme izgradnje hrvatskog pjesničkog jezika te je njegovo bavljenje pitanjima jezika i metrike urodilo raspravom „O našem stihotvorstvu“ („Vijenac“, 1874.) koja mu je pribavila epitet „oca hrvatske metrike“.

Učenici su izradili popis članaka koje je Trnski objavio i popis časopisa u kojima je objavljivao („Danica“, „Glasonoša“, „Naše gore list“, „Suvremenik“, „Neven“ i „Vijenac“). Ovaj dio njihovog istraživanja povezan je i s nastavnim cjelinama u kojima učenici uče o razvoju hrvatskog jezika, ali i razvoju hrvatskih časopisa.

Značajno je da su učesnici grupa prepoznali karakteristična obilježja književne epohe u kojoj je Trnski stvarao, ponovili svoja znanja, produbili i povezali svoje spoznaje te uobličili generalizacije. Ovim načinom „se učenike potiče na kritičko mišljenje, uočavanje bitnog, zaključivanje, sistematiziranje, povezivanje podataka u jasnu strukturu te izvođenje generalizacija što predstavlja temelj cjeloživotnog obrazovanja“ (Jež, 2006, 184).

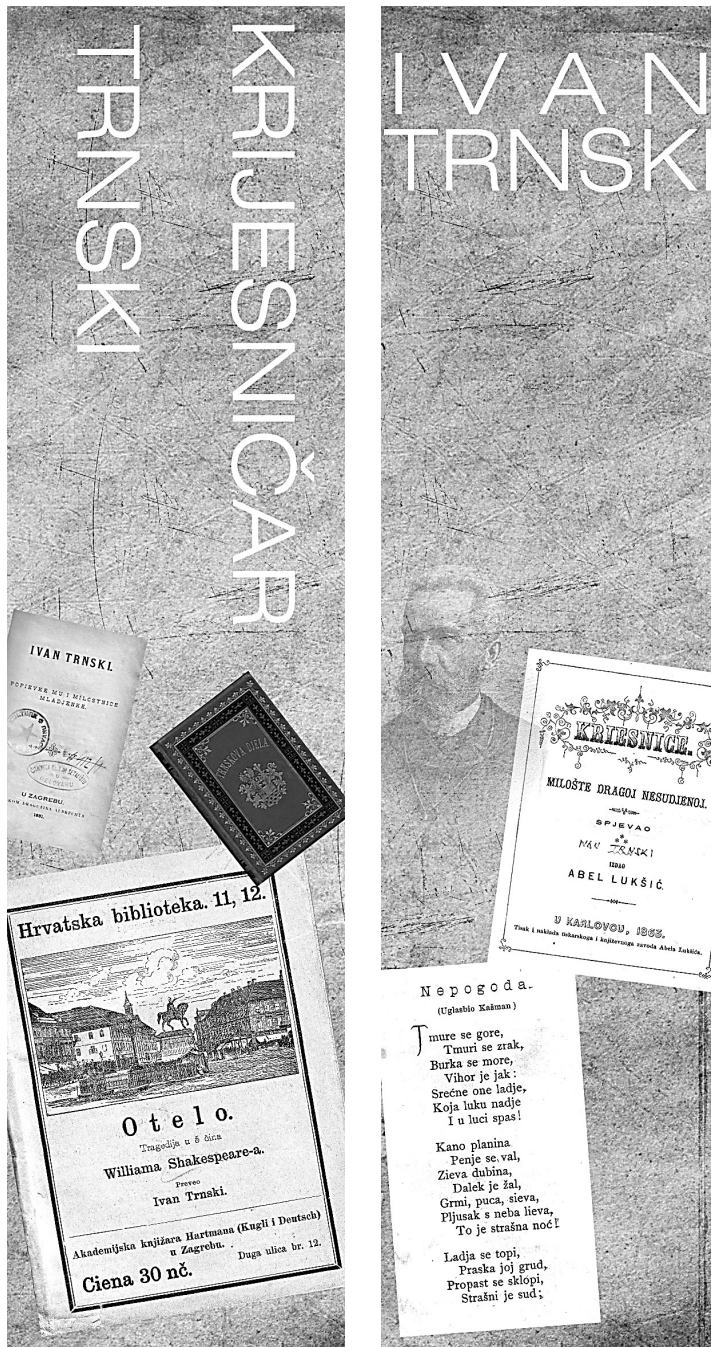
Ostalo

Jedan od zadataka bio je proučiti uglazbljene stihove Ivana Trnskog te je ova grupa došla do spoznaja da su njegove stihove uglazbili onodobni ugledni skladatelji (Ferdo Livadić, Vatroslav Lisinski, Franjo Ksaver Kuhač, Ivan Zajc, Josip Kašman...) i stvarali omiljene popijevke za razne prigode. Budući da su tijekom istraživanja učenici i knjižničari u katalogu NSK i HAZU pronašli bibliografske podatke o brojnim notnim zapisima, uslijedit će daljnje istraživanje.

O enigmatskom radu Ivana Trnskog najviše podataka pronašlo se na internetu. Trnski je značajan kao autor zagonetaka (čistih zagonetaka, premetaljki, akrostihova, kombinacija...), a objavljivao ih je u „Zori dalmatinskoj“, „Nevenu“, „Glasonoši“, „Prosvjeti“ i „Nadi“.

Prezentacija projekta

O projektu je napravljena brošura, izložba i videozapis. Učenici su napravili stranicke i razglednice, a knjižničarka Ivanka Kurtanjek iz bjelovarske narodne knjižnice izradila je križaljku posvećenu pjesniku koju smo umnožili i dijelili na predstavljanju projekta te učenicima i nastavnicima u knjižnici. Cijeli projekt ima i

Slike 3 i 4. Učenici uključeni u projekt uz pomoć knjižničara i gimnazijskih učenika grafički su oblikovali stranicu

svoj vizualni identitet, a glavna promocija je bila na XXI. proljetnoj školi školskih knjižničara koja je održana u Zadru 2009. godine.

Zaključak

Projekt „Krijesničar Trnski“ značajan je stoga što je na principu zavičajnosti učenicima približio rad i djelovanje Ivana Trnskoga, ali i vremena u kojem je pjesnik živio i stvarao.

Uvodeći učenike u istraživački rad nastojali smo ih potaknuti na samostalno istraživanje, uporabu svih izvora znanja na različitim medijima te čitanje s razumijevanjem i kritičko promišljanje o pročitanome, što su i temeljne kompetencije učenika suvremene škole. Budući da je u srednjim školama još uvijek malo mogućnosti za međupredmetno povezivanje, ovaj je projekt upravo prilika za interdisciplinarni pristup nastavi čiji je rezultat kvalitetno i primjenjivo znanje. Istražujući različita područja života i djelovanja Ivana Trnskog, učenici su pronašli neočekivano mnogo podataka te je daljnji cilj uz evaluaciju projekta i prikaz rezultata dosadašnjeg rada.

Literatura

- Desforges, C. (ur.) (2001.). *Uspješno učenje i poučavanje: psihologijski pristup*. Zagreb: Educa.
- Gjalski, K.Š. (1899.). Kriesnice : Ivanu Trnskomu k osamdeset-godišnjici. *Vienac*. 31,18, 283-284.
- Jež, I. (2006.). Tragovima stoljetne prošlosti : pokušaj uvođenja učenika u istraživački postupak. *Povijest u nastavi*, 8, 2, 177-185.
- Jozić, R. (2005.). *Samostalni istraživački rad učenika u školskoj knjižnici: nastava u partnerstvu s knjižnicom*.
- Klippert, H. (2001.). *Kako uspješno učiti u timu*. Zagreb : Educa.
- Koren, S. (2007.). Istraživački radovi u osnovnoj i srednjim školama. *Povijest u nastavi*, 10, 2, 187-205.
- Mijatović, A. (2000.). *Leksikon temeljnih pedagoških pojmova*. Zagreb: Edip
- Terhart, E. (2001.). *Metode poučavanja i učenja*. Zagreb : Educa.

The Poet Ivan Trnski

Summary

The paper presents an investigation carried out at the Secondary School for Nurses and the Secondary School for Economics and Administration in Bjelovar. The aim was to acquaint the students with the life and work of Ivan Trnski on the occasion of the anniversaries of birth and death of this versatile man. The paper presents the areas of action investigated by the students and the conclusions they reached. The students used the school and city libraries for their research and in this process became well acquainted with the term homeland collection.

Key words: Ivan Trnski, homeland, student research